

RUKOPISY ZÁMECKÉ KNIHOVNY KŘIVOKLÁT

Národní památkový ústav, Územní památková správa v Praze

Křivoklát 47

27023 Křivoklát

Katalog rukopisů: Jiří PRAŽÁK, Rukopisy křivoklátské knihovny, Praha 1969, 208 s.

Počet rukopisů: 227 (z toho 23 orientálních)

Datum vzniku nejstaršího rukopisu: 10. století

Jazyky: arabština, čeština, francouzština, hebrejšтина, italština, javanština, němčina, latina, malajština, ruština, řečtina, španělština, turečtina

Obsah: alchymie, astrologie, filozofie, historie, hospodářství, katalogy knihovny, krásná literatura, lékařství, liturgika, militaria, náboženství, numismatika, personalia, politika, právo, přírodní vědy, správa, teatralia, teologie, topografie

Fürstenberská knihovna, uložená původně v pražském paláci na Malé Straně, se nachází na hradě Křivoklát od roku 1881. V roce 1929 byla křivoklátská knihovna vykoupena československým státem, v současnosti je odborně spravována Oddělením zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea v Praze. Jádrem knihovny se staly dva nevelké knižní celky, řezenská fürstenberská knihovna, kterou shromáždil císařský zástupce na říšském sněmu Josef Vilém z Fürstenbergu, a knižní sbírka jeho manželky Marie Anny z Valdštejna. Za vlastního původce knihovny je však právem považován až jejich syn, zakladatel české větve fürstenberského rodu, nejvyšší purkrabí království českého a prezident gubernia Karel Egon I. z Fürstenbergu (1729-1797). Karel Egon patřil k významným představitelům českého kulturního života (byl například prvním prezidentem Královské české společnosti nauk) a k největším bibliofilům své doby; jeho knihovna podle F. K. G. Hirschinga obsahovala více než dvacet tisíc svazků a převyšovala tak všechny soudobé pražské soukromé knihovny. V této době byla pravděpodobně získána také většina rukopisů, které se dnes v zámecké knihovně nacházejí. Středověké rukopisy přitom Karel Egon kupoval i na svých cestách po Itálii, Francii a Německu.

Nyní křivoklátská knihovna obsahuje 227 rukopisů, z toho 27 orientálních. Latinské a řecké rukopisy pocházejí z období od desátého století do první třetiny dvacátého století, středověkých rukopisů je celkem 62. Nejstarší kodex, Persiovy satiry, vznikl v desátém století patrně

v severovýchodní Francii. Druhým nejstarším rukopisem v křivoklátské knihovně jsou Augustinovy *Enarrationes in psalmos* datované rokem 1150 a ze dvanáctého století pochází ještě první část konvolutního sborníku lékařských traktátů psaná na reskribovaném pergamenu. Karel Egon shromáždil pozoruhodnou sbírku necelých čtyř desítek iluminovaných kodexů z období od třináctého do šestnáctého století. K nejkvotněji iluminovaným rukopisům patří latinský žaltář anglické provenience z první poloviny čtrnáctého století s cyklem celostranných miniatur ze života Krista a Panny Marie. Majitelův zájem o antickou kulturu dokládají iluminované rukopisy italské provenience děl Horatia (13. století a druhá polovina 15. století), Vergilia (1378), Cicerona (1460) či Terentia (1471). Z Itálie pochází také iluminovaný opis Macchiavelliho dějin Florencie považovaný kdysi za autograf. V souboru 13 středověkých německých rukopisů se nachází například pergamenový zlomek Weltchronik Rudolfa z Emže ze čtrnáctého století, německý překlad Ciceronova spisu *De officiis* v rukopise z roku 1461, opis dvorského veršovaného románu Wigalois od Wirnta z Grafenbergu z roku 1481 či alchymistický sborník ze druhé poloviny patnáctého století. Zajímavý je původ sborníku kázání, oficií a legend o sv. Eligiovi, který Karel IV. věnoval spolu s ostatky světce roku 1355 staroměstským zlatníkům. Mezi jazykově českými rukopisy 15. století nalezneme například opis mladší verze legendárního románu Barlaam a Josafat, jehož česká adaptace je připisována Tomáši ze Štítného, sborník obsahující Dalimilovu kroniku, Burleyovy Životy starých filosofů, Historii o Alexandru Velikém a Lucidář nebo dva právní sborníky, první z roku 1451 s Právy Ondřeje z Dubé, Knihou rožmberskou a Řádem práva zemského, druhý sestavený v letech 1499–1507 chrudimským městským písařem Václavem ze Semechova s Právy soběslavskými, staroměstskými a jihlavskými, Míšeňskou právní knihou a Právy manskými. Z konce šestnáctého století pochází jediný známý text nevydaného českého překladu cestopisného díla francouzského kalvinisty Jeana de Léry (1536–1613), Historie o plavení se do Ameriky, kteráž i Brasilia slove, který v roce 1590 pořídili členové Jednoty bratrské Pavel Slovák a Matěj st. Cyrus. Cenný pramen pro studium našeho latinského humanistického písemnictví představují sborník latinských a řeckých básní Matěje ml. Cyra (1601–post 1638) nebo památník rektora škol u sv. Havla v Praze a v Litoměřicích a pobělohorského exulanta Floriána Vermilia Strakonického (†1632). Ze druhé poloviny sedmnáctého století pocházejí opisy Pamětí Viléma Slavaty, mezi rukopisy osmnáctého století vyniká soubor právnícké a státovědecké literatury. Cenná je též dochovaná řada katalogů pražské fürstenberské knihovny ze druhé poloviny osmnáctého století, z nichž jeden je přímo dílem Karla Egona.

Součástí katalogu Jiřího Pražáka je i stručný inventární seznam 23 orientálních rukopisů, jehož autory jsou Felix Tauer, Stanislav Segert a Miroslav

Opl. Jediný středověký řecký rukopis, Janovo evangelium z roku 1500, byl znovu popsán ve speciálním katalogu J.–M. Oliviera a M.–A. Monégier du Sorbier z roku 1983.

Další literatura:

Jean–Marie OLIVIER – Marie–Aude MONÉGIER DU SORBIER, Catalogue des manuscrits grecs de Tchécoslovaquie, Paris 1983, s. 15–18.

Clemens WEIDMANN – Hana MIŠKOVSKÁ – Dagmar PEŇÁZOVÁ–TENOROVÁ – Zuzana SILAGIOVÁ–POSPÍŠILOVÁ, Die handschriftliche Überlieferung der Werke des heiligen Augustinus. Band VII/2. Tschechische Republik und Slowakische Republik. Verzeichnis nach Bibliotheken, Wien 1997, s. 35.

Antonín KOSTLÁN – Stanislav PETR – Marie TOŠNEROVÁ, Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl I. Rukopisné fondy zámeckých, hradních a palácových knihoven, Praha 1995, s. 73–75.